

Evaluatie van de wet op online kansspelen en reclame online gokken 30 en 31 oktober 2013 (Egmontpaleis)

Gokverslaving is een ziekte

Zoals bij iedere verslaving zijn risicofactoren bij mens, middel en milieu bepalend bij het ontstaan van een gokverslaving. Om gokverslaving tegen te gaan is het wenselijk meerdere maatregelen te nemen. Ik beperk me hier vooral tot online goksites/kansspelen via mobiele-telecommunicatie en hun **werving - en reclameactiviteiten die medeverantwoordelijk zijn voor het maatschappijbeeld over gokken.**

Internationaal is 'Pathologisch Gokken' een erkende ziekte sinds 1980 (DSM-III), vanaf 2013 in DSM-V valt het niet langer onder 'Stoornis in impulscontrole'. Het is nu erkent als 'Een niet-substantiegebonden stoornis' wat valt onder '**Substance-Related and Addictive Disorders**' waaronder ook **tabak** valt. Een **gok-verslaving** dus, niet aan een stof maar wel aan een product, aan het kansspel. Ontstaan, evolutie, kenmerken en gevolgen komen grotendeels overeen met een verslaving aan producten als alcohol of cocaïne. **Niet iedere gebruiker krijgt problemen ermee maar een deel ervan wel, hoe meer er in aanraking komen met het product hoe meer verslaafden als gevolg.** Online kansspelen hebben een hoger risicoprofiel dan hun traditionele tegenhanger.

De huidige situatie garandeert onvoldoende de bescherming van consument/gokker. Het maatschappijbeeld rond gokken verandert onrustwekkend én snel.

Gokverslaving is een verdoken probleem

In tegenstelling met alcohol of drugs merkt de omgeving er soms jaren niets van. De gokker leidt een dubbel leven totdat hij met de rug tegen de muur komt te staan. Vaak melden gokkers zich bij de hulpverlening pas aan nadat onherroepelijke schade reeds is opgetreden. Gokkers krijgen depressies, zelfmoordgedachten..., ze zullen eerder hiervoor hulp zoeken dan dat ze uiten gokverslaafd te zijn. We weten dat gokverslaving in vergelijking met alcohol of drugs minder zichtbaar is, minder zichtbare overlast geeft. **We hebben geen cijfers over de maatschappelijke kost ervan.** Het resultaat voor de betrokkene en zijn omgeving is wel hetzelfde als andere verslavingen. Doordat het zo onzichtbaar en moeilijk meetbaar is wordt het probleem geminimaliseerd: Per 100 bezoekers van online weddenschappen geraakt slechts 1% gokverslaafd (1), per 100.000 online wedders dus 'slechts' 1000 gokverslaafden. En voor online casinospelen is dit 5%: per 100.000 gokkers hier 5000 gokverslaafden. De werkelijkheid is veel erger... Onderzoek in België (Rodin Stichting, 2006) toonden aan dat 14% van de bezoekers aan traditionele gokinrichtingen ernstige gokproblemen hebben. Bovendien lopen 42% van de bezoekers een risico om in de toekomst problemen te krijgen (risicospelers). **Per 100.000 online gokkers er dus minimum 14.000 gokverslaafden en 42.000 online gokkers die een gokverslaving ontwikkelen... Dan klinkt het toch enigszins cynisch wanneer we boodschappen krijgen als: "We zijn blij dat honderdduizenden potentiële gokkers nu legaal online kunnen gokken..."** We weten nu dat er minstens 400.000 Belgen online gokken. Verslaafd: 56.000 en hoog risico op verslaving: 168.000 (300.000 online spelers Nationale loterij niet meegerekend

terwijl gokkers in krantenwinkels in onderzoek zaten). En we weten dat online kansspelen meer risicovol zijn!

De overheid moedigt gokken aan

Reeds begin van dit jaar gaven VAD (+werkgroep gokken en compulsief internetgebruik VAD) de Kansspelcommissie te kennen dat **'de kanaliseringgedachte'** zoals nu gehanteerd onverstandig is: om te voorkomen dat er op buitenlandse sites ingezet wordt legaliseren we online gokken en laten we reclame toe. De Nationale Loterij wil dan nog eens kanaliseren naar minder gevaarlijke spelen: **een opbod van reclame met als doel die illegale speler te lokken?** Niemand die erbij stilstaat dat duizenden en duizenden spelers die niet gokten zo ook gaan gokken en een deel hiervan zeker ook verslaafd wordt? Uit klachten van gokkers bij de KSC leren we dat dit wel het geval is, ook hulpverleners vernemen dit van cliënten. We gaan tabaksreclame toch ook niet terug toelaten omdat er heel wat Belgen sigaretten gaan kopen in Luxemburg, in taxfree shops, in een illegaal circuit/zwarte markt...

Was de kernopdracht van een economische sector niet een algemeen belang na te streven? Voor velen zal de reclame geen aanwakkeren van gokdrang zijn, de kwetsbare burger echter zal winstkansen niet juist kunnen inschatten.

Het is jammer dat de nodige KB's om oa het gemiddeld uurverlies voor de onlinespeler en regelgeving rond reclame op zich laten wachten. Een investering in de werking van de Kansspelcommissie nu zou de overheid veel geld kunnen besparen op langere termijn.

Uit cijfers (2) bij hulpzoekende gokkers blijkt dat anno 2013 het merendeel in de problemen kwam met online kansspelen.

Gokken om armoede te ontvluchten

Verschillende onderzoeken verwijzen naar **een link tussen gokken en armoede** (3). Overmatig gokken maakt arm en hoe armer men is, hoe meer men speelt. "Er komt een gigantisch maatschappelijk probleem op ons af" waarschuwt Europarlementslid Ivo Belet. Straathoekwerkers en OCMW-medewerkers bevestigen dat bezoekers aan oa speelautomatenhallen vaak ook bekend zijn binnen hulpverlening en/of bij OCMW (of gezinsleden...), niet in het minst met financiële problemen. Ook het feit dat personen met veel schulden (collectieve schuldbemiddeling) klachten hebben bij het niet kunnen gokken (EPIS) zegt veel over het verband tussen gokken en armoede. Het is dus niet toevallig dat uit onderzoek blijkt dat veel kansspelinrichtingen zich vestigen waar veel kansarmoede is, gemeentebesturen klagen hier over.

Vanwaar het verschil in behandeling van enerzijds reclame voor (online) gokken en anderzijds tabak en alcohol?

Er is een verbod op tabaksreclame, taxen worden steeds verhoogd, het gebruiksverbod neemt toe en we hebben grote anti-tabakscampagnes via allerlei media. **Onderzoeken tonen aan dat er minder gerookt wordt: wetgeving, verbod op reclame en preventiecampagnes werken wanneer ze samenvallen!**

Ook bij alcohol zien we het gebeuren: pas besliste Europa nog de regels in verband met de reclame voor alcoholhoudende dranken te versterken met ingrepen op de feeststemming die bepaalde advertenties kenmerkt; de gratis verspreiding van alcohol of de aanwezigheid van de educatieve slogan in de advertenties. Heel wat publiciteit voor alcohol bevat ook objectieve preventieve boodschappen. In Ierland is bv. reclame voor alcoholverboden tijdens bepaalde uren (wanneer veel jongeren kijken).

En dan zien we steeds meer reclame over online goksites met overal lachende gokkers aan roulettetafels, slots, pokertafels, ... en wordt het paradijs beloofd aan iedereen die speelt? Er wordt gratis advies en spelkrediet verleend. Het is jammer dat momenteel bij reclame de nadruk vooral op 'winnen' ligt! Wanneer kansspelen voldoende veilig zijn ligt de nadruk beter op 'amusement', daar zijn ze toch voor bedoeld?

Willen we een nieuw verslavend product, het online kansspel, dan toch maatschappelijk aanvaarden en zelfs stimuleren? Waarom bij kansspelen wel en niet met tabak, cocaïne, ... ?

De boodschap op de sites en in reclame 'Goedgekeurd door de Kansspelcommissie' geeft de indruk dat het om volledig veilige spelen gaat: dat is niet het geval! Ze bevatten vaak dezelfde risicofactoren wat verslaving betreft als de illegale (buitenlandse) sites!

Een aangepaste wetgeving

Een belangrijk punt in Resolutie van het Europees Parlement over de integriteit van online gokken is dat hierin het aanbieden van gokspelen moet worden beschouwd als een **economische activiteit van een bijzondere aard**. Wij ondersteunen dit laatste en zien graag de (online) kansspelen streng gereguleerd en gecontroleerd. Dit om fraude en criminaliteit te bestrijden. En ook dat 'bescherming van speler' niet enkel minimale maatregelen zijn als alibi deze miljoenenindustrie. Ook de speler is hier **'een consument van bijzondere aard'**.

Legaliseren van potentieel gevaarlijke producten kan enkel succesvol zijn wanneer het product niet over-gecommercialiseerd wordt. Online toepassingen kunnen een bedreiging vormen maar ze hebben ook veel voordelen te bieden, denk aan de serious-games die toepassingen creëren in medische- en gezondheidssector. Ook naar bescherming van de speler toe zie ik mogelijkheden terwijl het ook rendabel kan blijven voor de kanspelaanbieder.

Zware gokverslaafden kunnen omwille van chroniciteit zich beter onthouden van kansspelen, voor hen is EPIS een uitstekend hulpmiddel. Andere gokkers en risicogokkers moeten we beschermen door ze, eens in de ban van het spel, te behoeden impulsief in te zetten of de controle te verliezen! Iedereen wint ermee dat ze niet verslaafd worden, dat ze niet in EPIS komen...

“Beter één goede wet dan 1000-den preventie- en hulpverleningsuren”! Voorkomen is beter dan genezen! Maatregelen die overmatig online gokken eerder ontraden dan aanmoedigen.

We denken aan:

- Op voorhand kunnen bepalen van maximale totale geldinzet per week of per maand door de speler en dit laten bepalen bij aanvang ,om zo impulsieve inzetten en/of controleverlies te voorkomen (indien speler wil verhogen dient hij een week te wachten, verlagen van bedrag is steeds mogelijk door speler). Sommige sites bieden het aan als een mogelijkheid, niet van bij aanvang.
- Duidelijke waarschuwingen op goksites rond gevaren, niet enkel in kleine lettertjes. Met verwijzing naar hulporganisaties, vb. www.gokhulp.be / www.aide-aux-joueurs.be, www.druglijn.be bij online gokken bij voorkeur link naar online info en –hulp. In Nederland verplicht vanaf deze maand (4). Enkele sites hebben reeds een link, de een al meer zichtbaar dan de andere;
- Eerlijke boodschappen rond winstverwachting, objectief: wanneer gesproken wordt over ‘recente winsten’ ook alle inzetten tonen om consumenten niet te misleiden i.v.m. winstverwachting. Ook wordt ‘uitbetalingspercentage’ of ‘herverdelingspercentage’ best goed uitgelegd om niet indruk te hebben dat je altijd wint (100% en hoger soms bij sommige online spelen). Geen enkele site doet dit volgens mij;
- Spelers regelmatig feedback geven over hun winst (wat effectief uitgekeerd werd) en hun verlies (inzetten) zodat ze voor zichzelf een correct beeld hebben hierover;
- Ontwikkelen/invoeren van vroeg-detectiesystemen om spelers die een probleem ontwikkelen op te sporen + bij wet verplichten online operatoren om speler te waarschuwen + uit te sluiten voor bij wie gokgedrag verder escaleert (grens op 2000 euro per 6 dagen is wel erg hoog);
- Online mogelijk maken weigeringsbrief in te vullen en digitaal op te sturen, de drempel van EPIS verlagen voor weigeringsaanvraag online-gokker;
- Om impulsieve inzetten tijdens emotionele momenten te beperken geen live-reclame tijdens sportwedstrijden, ook geen quoterings tijdens match op beeldscherm/apps/... (eventueel op site van aanbieder, niet op TV, ... waar iedereen kijkt/luistert);
- Geen bonussen: wie wil gokken zal wel spelen, gokdrang aanwakkeren is voor niets nodig. Momenteel is er eerder een opbod aan bonussen... En bij eventueel toekennen van bonussen: bonus gelijk maken voor recreatieve speler én voor de veelspeler, iemand die vaak en veel inzet loopt misschien risico op een gokprobleem en is niet gebaat met nog extra te spelen...;
- Voor elke reclame voor kansspelen zouden er evenwaardige advertenties moeten zijn met informatie over problematisch gokgedrag én preventie.
- Geen reclame live of via media wanneer minderjarigen kijken, na 6u en voor 21u;
- Mogelijkheid dat speler bij winst ineens alles onmiddellijk kunnen innen en (gedeeltelijke) som niet dagen op spelersrekening blijft staan;
- Verbod om spelers die even ‘pauze’ houden mails te sturen, op te bellen, ... Sowieso een goed idee om spelers max. een aantal keren per maand te contacteren;
- Verhogen van taxen om maatschappelijke kost op te vangen, om preventie en hulpverlening te financieren);

- Om effectief te zijn ook aanpassen van wet wat structurele kenmerken online kansspelen betreft (bv. max. inzet sowieso lager, zeker op repetitieve short-odd spelen en een uitzondering op éénmalige inzet bij pokertornooien zou begrijpelijk zijn);
- Bijkomende grote ontradingscampagnes met waarschuwingen tegen risico's gokverslaving;
- Verbod -21 jaar op alle online kansspelen/multimediaspelen (ook weddenschappen);

We zijn vanuit hulpverleningssector niet tegen gokken, iedere volwassene moet eigen vrije keuze kunnen maken hierin. We zijn wel voorstander van een verantwoord kansspelbeleid waarbij risico's op verslaving minimaal zijn!

- (1) *De afdeling verslaving van de Cambridge Health Alliance, een academisch ziekenhuis dat aan Harvard Medical School verbonden is, heeft een studie over online gokgedrag verricht. Deze studie bestond onder meer uit een lange termijnanalyse van individuele gokactiviteiten en was gebaseerd op een aselecte steekproef van bijna 50 000 online casinospelers uit 80 landen en een vrijwel even grote steekproef van deelnemers aan onlinesportweddenschappen. Daaruit is gebleken dat 99% van de deelnemers aan onlinesportweddenschappen geen ongebruikelijk gokgedrag vertoonde, en dat 95% van de online casinospelers geen ongebruikelijk gokgedrag vertoonden.*
- (2) *Gokhulp.be en Aide-aux-joueurs.be eerste helft 2013*
"Gokprobleem? Test jezelf" 457 personen hebben SOGS ingevuld
Soort spel (deelnemers konden verschillende spelen aanduiden):
- Bingo: 40,9% • Casino: 21,9% • Speelhallen: 40,5% • Loterij, krasloten: 33,2% • Races (paarden, honden): 6,6%
  - Sportwedstrijden: 24,35% • Aandelen: 1,75% • Illegaal: 4,55%
  - **Online weddenschappen: 25,75% • Online casino: 47,15% • Online poker: 35,8%**
- (3) *Verschiedende onderzoeken tonen aan dat het beoefenen van kansspelen een van de factoren is die de armoede doen toenemen. Het blijkt immers dat er een correlatie bestaat tussen kansspelen en armoede. De socioloog Jean-Pierre Martignoni, specialist terzake, noemt dat "de theorie van de armoede". Die kan als volgt worden samengevat: hoe armer men is, hoe meer men speelt. De National Economic and Social Council (NESO) wijst in *Managing Indebtedness and Household Budgets for Better Living* op de ravage die kansspelen aanrichten, vooral bij arme gezinnen en ondanks het feit dat die activiteiten wettelijk zijn. De NESO voegt er zelfs aan toe dat de verliezen weliswaar miniem mogen lijken, maar dat ze wel degelijk een weerslag hebben op het gezinsbudget. Het gevaar van de kansspelen is dat ze een invloed hebben op de psychologie van de speler of speelster. Zijn of haar zin om voort te spelen wordt aangewakkerd, ongeacht of hij of zij wint of verliest. Voor de meerderheid van de bevolking leiden spelen tot een blijvende verarming van het gezin. Ook het Inserm heeft zich over die problematiek gebogen en heeft een onderzoek verwezenlijkt dat onder meer gebaseerd is op onderzoeken die werden gevoerd in de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland, Australië, Engeland en Zweden. Dat onderzoek bevestigt de theorie van de armoede: het fenomeen van de kansspelen treft in overgrote meerderheid de armste bevolkingsgroepen, "car le pourcentage de dépenses ludiques y est plus important, même quand les sommes consacrées au jeu sont plus réduites."*
- Het Inserm geeft ook aan dat de totale maatschappelijke kostprijs van de spelen weliswaar moeilijk kan worden gemeten en geïnterpreteerd, maar dat die wel degelijk moet worden geanalyseerd om daaruit en aantal nuttige lessen te trekken voor de uitwerking van het overheidsbeleid.*
- Geografen van de universiteit van Montreal hebben dit verschijnsel dan weer uit het oogpunt van hun vakgebied onderzocht. Zij hebben onder meer aangetoond dat in armere wijken mensen doorgaans minder ver naar een video lottery terminal (VLT of kansspelautomaten) moeten lopen dan in rijkere buurten. Uit die meting blijkt dus duidelijk dat inrichtingen met een exploitatievergunning vooral gelegen zijn in de armere wijken van de agglomeratie. Op die manier worden mensen met een laag inkomen méér tot spelen aangezet dan die met een hoog inkomen. Dat verband werd overigens ook aangetoond voor Brussel, meer bepaald voor de inrichtingen met een vergunning voor de exploitatie van kansspelen (de zogeheten "bingotoestellen"). En bijvoorbeeld ook in Limburg: de koolmijngemeenten met veel kans armoede in bepaalde wijken klagen over veel bingotoestellen, weddenschapskantoren, ... in die buurten (gemeentelijke werkgroepen gokken) en dat gemeentelijk geen strengere regels kunnen maken dan nationaal.*
- Ook in Canada (Marshall K. The gambling industry: raising the stakes. *Perspect Labour Income* 1998;10(4):7-11. Marshall K. Update on gambling. *Perspect Labour Income* 2000;12(1):29-35.) stelde men vast dat lagere inkomens meer uitgeven aan gokken dan hogere inkomens.*
- (4) *Regeling reclame kansspelen van kracht in Nederland. Nieuwsbericht | 01-07-2013. Besluit van 7 mei 2013. Alle aanbieders van kansspelen moeten spelers wijzen op de risico's van kansspelen en rapporteren over hun reclameactiviteiten. Dat staat in het Besluit en de Regeling werving, reclame en verslavingspreventie kansspelen, dat vandaag in werking treedt. Met inwerkingtreding van deze regelgeving komt staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie tegemoet aan de wens van de*

Kamer om regels te stellen aan de reclame-uitingen van kansspelaanbieders. Alle kansspelaanbieders zullen per 1 oktober in hun reclame-uitingen moeten wijzen op de minimumleeftijd voor deelname aan kansspelen. Daarnaast moet een verwijzing naar de website van de aanbieder worden opgenomen waar meer informatie is te vinden over bijvoorbeeld het kansspel dat wordt aangeboden en de risico's van onmatige deelneming aan kansspelen. De regeling is van toepassing op alle vormen van kansspelen in Nederland. Per 1 januari 2015 zal ook een slogan opgenomen moeten worden waarmee gewezen wordt op de risico's van onmatige deelneming aan kansspelen. De aanbieders wordt eerst de gelegenheid geboden zelf met een effectieve slogan te komen. Als zij daar niet in slagen zal de tekst van de slogan bij regeling worden vastgesteld. De regeling stelt ook eisen aan de cursussen die leidinggevenden en medewerkers bij speelautomatenhallen en speelcasino's moeten volgen om bijvoorbeeld kansspelverslaving te herkennen. Kansspelaanbieders zullen jaarlijks moeten rapporteren over hun wervings- en reclameactiviteiten bij de Kansspelautoriteit (Ksa). Voorbeelden van zaken waarover aanbieders moeten rapporteren zijn het aantal klachten over hun reclame-uitingen, het aantal aanmeldingen bij het Bel-me-niet-register en het aantal keren dat een (geabonneerde) spelers reclamemateriaal krijgen toegestuurd. De Ksa zal toezien op de naleving van het besluit en de regeling door de kansspelaanbieders.